

Universiteit Utrecht

VINCI
TOPONDERWIJS

Plukboeket 16

Een uitgave van SterkVVE
Met nieuws over VVE en achterstandenbeleid
Jo Kloprogge, voorjaar 2022

In de plukboeket-reeks zet Jo Kloprogge onderzoek rondom onderwijsachterstanden in het algemeen en VVE in het bijzonder op een rij. De plukboeketten verschijnen viermaal per jaar en waar zinvol een special, en worden verspreid onder de deelnemers van het Sterk VVE netwerk. Jo Kloprogge is onder andere oud-coördinator van het landelijke onderzoeksprogramma onderwijsachterstanden, oprichter van Sardes, momenteel gepensioneerd, maar gelukkig toch verbonden aan Vinci.

We zijn inmiddels het jaar 2022 binnengegaan. En dus is het weer tijd voor weer een plukboeket voor ons favoriete seizoen, de lente. We beginnen met een thema dat ons allemaal bezighoudt of zou moeten houden, het lezen. We weten dat het niet helemaal goed gaat met het lezen in Nederland. Dat 24% van de 15- jarigen een veel te laag niveau heeft, is een van de gegevens die ons wakker hoort te houden op dit domein. Toch is ook in het onderwijs niet iedereen bezig met dit probleem. Juist vanuit het onderwijs hoor je soms geluiden dat kinderen zo moeilijk te motiveren zijn om te lezen en dat lezen misschien toch niet meer zo belangrijk is.

Waarom lezen echt belangrijk is, wordt uitvoerig uit de doeken gedaan op de Vlaamse site 'Iedereenleest'. Simon Bequoye zet hier op een rijtje waarom lezen goed en belangrijk is, keurig met verwijzing naar het onderliggend onderzoek.

- Een lezende maatschappij; kunnen lezen is een basiscompetentie om deel te nemen aan de maatschappij. Op ons werk bestaat bijvoorbeeld 80 procent van onze bezigheden uit lezen en schrijven.
- Hogere concentratie, rijkere taal; een goede leesvaardigheid helpt ook om ons concentratievermogen te trainen. Dat effect op concentratievermogen is al aanwezig bij baby's en peuters die worden voorgelezen.
- Je ontdekt de wereld, maar ook jezelf; via verhalen verruimen we ons denken en wereldbeeld. En al lezend ontdekken we onszelf.
- Lezen maakt je socialer; lezen vergroot ons empathisch vermogen. Lezers begrijpen de gevoelens van anderen beter dan niet-lezers.
- Genezing van de ziel; literatuur beïnvloedt ons welbevinden en onze gezondheid positief.

- Lezen als medicijn tegen stress; Als je leest, ben je tegelijkertijd gefocust en ontspannen. Je vergeet even alles rondom je, waardoor je ook fysiek ontspant.

Als we kijken naar de onderzoeken die deze punten onderbouwen, zien we nogal eens dat er een verband wordt geconstateerd tussen lezen en een bepaald effect, maar blijft de vraag staan of dit een oorzakelijk verband is. Niettemin, een aardig lijstje om bij de hand te hebben als je mensen moet overtuigen van nut van lezen.

[Waarom lezen goed is voor ons | Iedereen Leest](#)

De zorgwekkende berichten over het lezen hebben tot gevolg gehad dat recent een aantal erg interessante publicaties over dit thema het licht heeft gezien. Zo is er een prachtig interview met Anna Bosman te vinden in BSM. Anna startte de de lerarenopleiding Pedagogische Wetenschappen in het Primair Onderwijs (PWPO) en is niet bang om zich uit te spreken.

[interview bosman.pdf](#)

Twee citaten;

'In de eerste plaats: wees je bewust dat het leren lezen en spellen van leerlingen niet afhankelijk is van waar leerlingen vandaan komen. Het is niet zo dat kinderen uit lagere milieus een genetische predispositie hebben die ervoor zorgt dat zij minder goed kunnen leren lezen, spellen en rekenen. Nee, alle kinderen hebben formeel onderwijs nodig. Er zit echter een groot verschil in voorkennis en woordenschat tussen leerlingen uit lagere en hogere milieus en dat is waar de leraar vanaf dag één bovenop moet zitten. Als leraar moet je er dus voor zorgen dat alle leerlingen de les starten met hetzelfde kennisniveau en van alle leerlingen hoge verwachtingen hebben, of ze nou van de groenteboer zijn of van de professor. Bij hoge verwachtingen gaat het erom dat de leraar niet denkt: 'wat goed dat hij dat al kan', maar zich afvraagt: 'kan deze leerling het beter?'

'Ik zie dat de maatschappij steeds meer verlangt van het onderwijs. Lessen over burgerschap en voeding bijvoorbeeld. Deze 'leuke' maar irrelevante activiteiten halen de aandacht van de kernvakken weg. Als leraren ervoor zorgen dat leerlingen in groep 3 en 4 goed uitgerust zijn met basale vaardigheden als lezen, spellen en rekenen, dan kunnen ze later zelf opzoeken wat democratie is en wat calorieën zijn.'

Zeer lezenswaardig is ook een kort interview met Kees Vernooij.

[Hoe krijg je leesplezier terug in de klas? - Expertis](#)

Ook hier een citaat als smaakmaker:

"Zet de boeken van Toon Tellegen wat vaker aan de kant en stem wat meer af op de interesses en referentiekaders van je leerlingen. Leerlingen moeten kunnen vrij lezen over zaken die hen interesseren. Reutzell (2008) liet zien dat het gebruik van de inbreng van de leerling bij het kiezen van een tekst of boek een effectieve praktijk is. Ik pleit ook voor het inzetten van meer informatieve boeken. Die prikkelen de nieuwsgierigheid en dragen bij aan de ontwikkeling van woordkennis. Veel kinderen vinden het leuk om te lezen over hun hobby of eigen interesses, maar ook om te lezen over wat ze later willen worden. Door daar wat meer op in te spelen, kun je de intrinsieke leesmotivatie van kinderen aanwakkeren."

En er waren ook enkele zwaar wetenschappelijke rapportages in de afgelopen tijd. Zo is er een uitvoerig rapport van de 'Kennistafel Effectief Leesonderwijs' met als titel 'Beter leesonderwijs: van weten naar doen!' De kennistafel is een initiatief van de PO-Raad, VO-raad en het NRO, en wil uitwisseling tot stand brengen tussen onderzoekers en professionals. Er staat veel zinnigs in dit rapport maar de conclusies zijn nogal vrijblijvend. De kernboodschap houdt onder meer in dat begrijpend lezen een complexe vaardigheid is en dat in effectief leesonderwijs wordt gewerkt aan

verschillende soorten kennis. Dat wordt natuurlijk wel nader uitgewerkt maar het rapport zal met deze conclusies het onderwijs echt niet op zijn grondvesten doen schudden.

[Visietekst-Kennistafel-Effectief-leesonderwijs.pdf \(platformsamenvoerend.nl\)](#)

Maar we hebben nog een troef achter de hand. Het gaat hier om 'Sturen op Begrip: Effectief Leesonderwijs in Nederland. Rapportage aan de Vaste 2e Kamer Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen November, 2021'. Het onderzoek werd uitgevoerd op verzoek van de Tweede Kamer, die een aantal vragen inbracht waar ze graag een antwoord op wilde hebben.

[Effectief leesonderwijs in Nederland-eindrapportage.pdf](#)

Hier een citaat over lezen en VVE:

Voorschoolse/vroegschoolse educatie kan kinderen vroegtijdig op het juiste ontwikkelingspad zetten en het risico op achterstand verminderen. In het huidige VVE komt ook de ontwikkeling van taal- en leesvaardigheden aan bod, hoewel het dan voornamelijk gaat over technische taal/leesvaardigheden. Er is relatief weinig aandacht voor begripsvaardigheden in VVE. Zoals kort beschreven in paragraaf 3 laat wetenschappelijk onderzoek zien dat begripsvaardigheden zich al vroeg beginnen te ontwikkelen—vroeger dan vaak wordt gedacht—en dat vroege begripsvaardigheden deels voorspellend zijn voor later leesbegrip. Door aandacht te geven aan deze vaardigheden in contexten waarin de kinderen niet zelf hoeven te lezen—bijv. voorlezen, films, groepsactiviteiten—kan VVE een significante rol spelen bij de ontwikkeling van begripend leesvaardigheden.

En over de oorzaak van de afnemende leesvaardigheid:

De voornaamste oorzaak voor de afnemende leesvaardigheid: problemen met verdiepend lezen. De voornaamste oorzaak voor de gesignaleerde afname in leesvaardigheid is dat veel Nederlandse leerlingen moeite hebben met verdiepend lezen. Daarbij gaat het om het herkennen van verbanden tussen diverse onderdelen van de tekst en tussen de tekst en hun achtergrondkennis. De problemen komen met name naar voren bij het leggen van verbanden die verder gaan dan de meest basale verbanden, bij het reflecteren op en evalueren van wat ze lezen, en bij het integreren van informatie uit diverse bronnen.

[Effectief leesonderwijs in Nederland-eindrapportage.pdf](#)

We nemen nu een kijkje bij een aantal recent verschenen publicaties. Ze laten weer eens zien dat onderzoek vaak kleine stukjes antwoord geeft, maar ook weer tot nieuwe vragen leidt.

Herkennen van ADHD of autisme bij hele jonge kinderen

Al een paar maanden na de geboorte kan een kindje tekenen van autisme vertonen. Dat is hoopgevend, vinden Nijmeegse wetenschappers. Want hoe eerder dit gesignaleerd wordt, hoe eerder de juiste behandeling of begeleiding kan worden gestart. Baby's die niet reageren op hun naam of nauwelijks oogcontact maken, peuters die zich niet goed kunnen concentreren op een spel of urenlang naar een zonnestraal staren. Het kunnen voortekenen zijn van de gedragsstoornissen adhd en autisme, blijkt uit onderzoek van het Baby & Child Research Center - onderdeel van het Donders Instituut Nijmegen. De onderzoekster Manon Krol stelt dat 'in de eerste twee jaar de hersenen nog volop in ontwikkeling zijn. Behandelingen hebben dan het meeste effect. Denk hierbij aan het stimuleren van sociaal gedrag, door bijvoorbeeld de kinderen met andere kinderen te laten spelen. Door deze training kunnen de gedragsstoornissen een stuk leefbaarder worden.'

Bij de onderzoeken krijgen de deelnemers onder meer een speciaal mutsje op, waardoor precies is te zien welke hersendelen actief zijn. Hierdoor is al ontdekt dat het 10 milliseconden langer duurt voordat mensen met autisme een gezicht verwerken.

„Het lijkt heel kort”, zegt onderzoeker Manon Krol. „Maar hierdoor missen ze belangrijke informatie en loopt het sociale contact soms veel stroever.”

[Onderzoek: 'Autisme kan al na paar maanden bij baby herkend worden' - Kinderopvangtotaal](#)
[Bij piepjonge kinderen is adhd of autisme al te ontdekken: 'Bij snelle behandeling wordt het leefbaarder' | Nijmegen | gelderlander.nl](#)

Hersenen zijn meest vatbaar voor leesontwikkeling in de eerste twee jaren van basisonderwijs

De gebieden die het leesnetwerk in de hersenen vormen, ontwikkelen zich het meest in het eerste en tweede leerjaar. Dat blijkt uit een jarenlange studie van KU Leuven, in samenwerking met technologiebedrijf Icometrix. De resultaten onderstrepen het belang van een vroege interventie bij leesproblemen zoals dyslexie.

De kinderen in het onderzoek kregen elk jaar lees- en taalgerichte tests en gingen op drie verschillende momenten onder een MRI-scanner (aangekleed als een kasteel): aan het einde van de kleuterschool, na het tweede leerjaar en halverwege het vijfde leerjaar. Men zag dat de hersenschors aan de linkerkant verschilt bij kinderen met dyslexie. Ook de verbinding met de regio's vooraan in de hersenen is wat minder ontwikkeld. Zij starten dus met een achterstand in een hersengebied dat belangrijk is om te leren lezen.

De onderzoekers stellen dat met leesinterventies zoals logopedie vaak pas in het derde leerjaar wordt gestart, omdat er sprake moet zijn van een hardnekkig probleem. Maar tegen die tijd is het leesnetwerk niet meer zo plastisch. Wil je voorkomen dat de achterstand vergroot, dan is het beter om in te grijpen op het moment dat die hersenregio's het meest vatbaar zijn voor verbeteringen.

[Hersenen zijn meest vatbaar voor leesontwikkeling in de eerste twee jaren van basisonderwijs | EOS Wetenschap](#)

[Structural brain dynamics across reading development: A longitudinal MRI study from kindergarten to grade 5 - Phan - 2021 - Human Brain Mapping - Wiley Online Library](#)

Waarom leerkrachten het onderwijs vaarwel zeggen?

Dit is een bescheiden Vlaams onderzoek van Ama Amitai en Mieke Van Houtte onder 21 leerkrachten die het onderwijs verlieten. Al de bevroegde leerkrachten gaven aan dat het contact met leerlingen de meeste voldoening gaf in hun werk. Ze hadden vaak lang geworsteld met het besluit het onderwijs te verlaten en dat ging ook wel gepaard met schuldgevoelens. De redenen om toch op te stappen waren voor jonge leerkrachten:

- Onzekerheid over de baan
- Hoge werkdruk
- Klas management en diversiteit onder leerlingen
- Gebrek aan steun
- Demoralisatie

Voor oudere leerkrachten speelde vooral de vlakke carrière een rol en het vooruitzicht je hele leven hetzelfde te moeten doen.

[Being pushed out of the career: Former teachers' reasons for leaving the profession - ScienceDirect](#)

Is het ouderwetse met de hand schrijven goed voor de taalvaardigheid? En hoe zit het met typen?

Marjoke Bakker en José van der Hoeven verdiepten zich voor de Kennisrotonde van NRO in dit vraagstuk. Hun conclusie is dat met de hand schrijven invloed heeft op de ontwikkeling van taalvaardigheid. De relatie tussen de motorische schrijfbeweging en de visuele vorm van de letters zorgt voor een betere verankering in het geheugen. Dit bevordert de ontwikkeling van letterkennis en leesvaardigheid. Bovendien draagt het bij aan de ontwikkeling van de fijne motorische vaardigheden, die gerelateerd zijn aan verschillende academische vaardigheden. Ook bij het verwerken en onthouden van informatie kan met de hand schrijven een voordeel bieden. Het typen van letters en

teksten is een minder complex motorisch proces. Maar daardoor blijft er wel meer aandacht over voor bijvoorbeeld de inhoud en opbouw van teksten.

[KR.VRAAG-130 - Antwoord \(kennisrotonde.nl\)](#)

Wat brengen smartphone en tablet te weeg bij jonge kinderen?

De auteurs claimen dat dit de eerste systematische review is over de relatie tussen mobieltje en tablet enerzijds en psychosociale, cognitieve en slaapergerateerde factoren anderzijds bij de ontwikkeling van jonge kinderen. Over het algemeen lijkt toegenomen gebruik van smartphone en tablet de brede ontwikkeling van jonge kinderen ietsje negatief te beïnvloeden. Er is wel een significant zij het zwak effect op slaap, maar niet op psychosociale en cognitieve factoren. Er is nog veel en beter onderzoek nodig op dit terrein, vinden de onderzoekers.

[Associations of smartphone and tablet use in early childhood with psychosocial, cognitive and sleep factors: a systematic review and meta-analysis - ScienceDirect](#)

Stress bij kleuterleerkrachten

Helena Taelman besteedt in haar blog 'Kleutergewijs' aandacht aan een onderzoek van Clayback en Williford, 2021 naar stressfactoren bij kleuterleerkrachten. Meer dan 400 kleuterleerkrachten werden bevroegd. Onderzocht werd een hele omvangrijke lijst van mogelijke stressfactoren en deze stressfactoren werden tegenover elkaar afgewogen: kenmerken van de leerkrachten zoals hun persoonlijkheid, de frequentie waarmee ze negatieve gevoelens ervaren, hun overtuigingen, maar ook kenmerken van de kleuterklassen zoals de grootte van de klas, het typische gedrag van de kleuters in de klas, de aanwezigheid van hulp. Onderzocht werd welke factoren het beste samenhangen met de ervaring van veel stress op het werk: stress rond de organisatie van het werk, rond professionele ontwikkeling, rond orde en motivatie.

Vooraf drie factoren gingen samen met meer werkstress:

- Moeilijk gedrag bij de kleuters
- Boze gevoelens bij de leerkracht
- Geen extra handen in de klas

Helena wijst er op dat we bij stress goed in ons achterhoofd moeten houden dat verschillende factoren elkaar wederzijds kunnen beïnvloeden. Bijvoorbeeld, een gestresste leerkracht gebruikt minder effectieve strategieën om uitdagend gedrag in de kleuterklas te voorkomen. Als gevolg hiervan stellen de kleuters vaker uitdagend gedrag, wat dan opnieuw het stressniveau van de leerkracht verhoogt.

[Wanneer ervaar je meer stress in de kleuterklas? | Kleutergewijs \(wordpress.com\)](#)

Voorschoolse educatie en latere resultaten in het onderwijs

Julia Wolf rapporteert een onderzoek in North Carolina over de lange termijn effecten van voorschoolse educatie. Eerder onderzoek liet hier positieve resultaten zien. De nieuwste studie laat zien dat het integraal (holistic) programma 'Smart Start' alleen tot hogere prestaties later leidt bij kinderen die later onderwijs van hoge kwaliteit kregen. Programma's gericht op taalontwikkeling hadden eveneens later positieve effecten, maar alleen bij kinderen die op slechtere scholen in arme wijken terecht kwamen. De onderzoekers denken dat de aanpak van taal in de voorschool overbodig is voor de kinderen die op betere scholen komen en daar toch de taalvaardigheid gaan beheersen. Hun conclusie is dat hoge kwaliteit in de voorschool moet worden voortgezet met hogere kwaliteit in de basisschool.

[Early childhood education and later educational outcomes | The Thomas B. Fordham Institute](#)

Inkomen en achterstanden

De factor armoede lijkt geleidelijk opleidingsniveau te verdringen als indicator voor onderwijsachterstanden. Onderbouwing blijft moeilijk. Een interessant en meteen omstreden onderzoek werd gepubliceerd in PNAS, het tijdschrift van de Amerikaanse Academy of Sciences. Het gaat om;

The impact of a poverty reduction intervention on infant brain activity; Sonya V. Troller-Renfreea , Molly A. Costanzob , Greg J. Duncanc,1 , Katherine Magnusonb,d, Lisa A. Gennetiane , Hirokazu Yoshikawaf , Sarah Halpern-Meeking , Nathan A. Foxh , and Kimberly G. Noblea.

Een aantal moeders met hele lage inkomens, vnl. hispanics en zwart, kregen per maand 333 dollar extra cash geld, direct na de geboorte van hun kind. De vrouwen in de controle groep kregen 20 dollar. Na een jaar werden met EEG onderzoek de hersenactiviteiten gemeten. De cognitieve ontwikkeling van kinderen in de 333 cash groep bleek sneller te verlopen dan in de 20 cash groep. De effecten waren niet groot, maar op veel punten significant. De moeders blijven de cash hulp de komende jaren ontvangen en men is erg benieuwd naar de eerste cognitieve metingen als de kinderen ouder worden.

Deze studie leidt zowel in wetenschappelijke kringen als in de Amerikaanse politiek tot ophef.. Dit laatste met het oog op inkomens- en sociaal beleid. De discussie over de vraag of je de laagste inkomens moet verhogen via een bijstandsuitkering dan wel de steun moet beperken tot werkende ouders (deze beleidsswitch maakten de democraten onder Clinton) laait weer op.

De vraag die waarschijnlijk in Nederland was komen bovendrijven, of zo'n onderzoek ethisch verantwoord is, speelt in de VS kennelijk niet.

[PNAS202115649 proof.pdf](#)

En een stuk in de New York times over dit onderzoek:

[Cash Aid to Poor Mothers Increases Brain Activity in Babies, Study Finds - The New York Times \(nytimes.com\)](#)

In de Coronatijd hebben ongemerkt tal van honden een plek in de school gevonden. Het zijn honden van leerkrachten en directeuren. Dit verschijnsel wordt in de hele westerse wereld waargenomen. Wat ze precies doen op school, weten we niet. Dat zou een mooi thema voor een scriptie zijn. Maar voor wie daar niet op wil wachten, heb ik een en ander in de aanbieding.

Een hond op school, goed voor de kwaliteit van het onderwijs?

Het thema Canine Assisted Learning wordt uitgewerkt op de website van The Canine Assisted Wellbeing Group (CAWG).

[Improving mental health & emotional wellbeing - Canine Assisted Learning](#)

Als opbrengsten van een hond voor de kinderen op school worden genoemd:

- Een beter zelfbeeld, meer zelfvertrouwen
- Stimuleert gesprekken
- Positieve invloed op sociale vaardigheden
- Beoordeelt de kinderen niet
- Vermindert stress en spanning
- Vermindert de productie van het stresshormoon cortisol

Wie meer hierover wil weten kan ook terecht op de Amerikaanse site

[Dogs in the Classroom Improve SEL, Cognitive, and Even Reading Skills \(weareteachers.com\)](https://www.weareteachers.com/).

Daar wordt uitvoerig ingegaan op de inzet en de voordelen van therapy dogs. Dat zijn dan wel speciaal opgeleide honden. Er wordt gesteld dat de meeste effecten van de inzet van de honden op sociaal emotioneel vlak liggen. Maar ook cognitieve effecten worden geclaimd. Een hond op school helpt bij concentratie, motivatie en ontspanning, waardoor stress die effectief leren beperkt wordt weggenomen. Voorlezen aan de hond schijnt een succesvolle activiteit te zijn.

De wetenschappelijk basis voor al deze claims is nog beperkt maar vooral in medische tijdschriften is er het een en ander over geschreven. Een interessant onderzoek uit 'Frontiers in psychology' is:

[Psychosocial and Psychophysiological Effects of Human-Animal Interactions: The Possible Role of Oxytocin \(nih.gov\)](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6888888/)

En wie op zoek is naar een metastudie:

Review of the Research: Are Therapy Dogs in Classrooms Beneficial? Jerri J. Kropp, Ph.D, CCLS, Georgia Southern University, Statesboro, Georgia, Associate Professor, School of Human Ecology and Mikaela M. Shupp, BBA, Georgia Southern University, Statesboro, Georgia (alumna), Academic Advisor, College of Business

[EJ1173578.pdf \(ed.gov\)](https://www.ed.gov/eoisa/104/journals/2018/ej1173578.pdf).

Dan wil ik het nog even hebben over de NELI tutoring. We zullen daar nog eens uitvoeriger aandacht aan besteden, want het goede nieuws over de effecten van dit programma blijft zich opstapelen.

Vroege taal- screening en interventie kan succesvol worden geleverd op grote schaal (Nuffield Early Language Intervention (NELI))

Een gemengd team van onderzoekers uit Oxford en Oslo evalueerde de effecten van NELI tutoring op mondeling taalgebruik in het eerste schooljaar, als deze op grote schaal wordt toegepast. Dat is relevant omdat NELI tutoring breed wordt uitgerold in het Engelse basisonderwijs. Kinderen die deelnamen aan het NELI programma boekten meer vooruitgang dan de controle groep in algemene taalvaardigheid (language ability), en receptieve en expressieve vaardigheden. NELI blijkt dus ook te werken als het op grotere schaal wordt geïmplementeerd. De combinatie van testen en tutoring blijkt ook dan te werken.

[Early language screening and intervention can be delivered successfully at scale: evidence from a cluster randomized controlled trial \(uio.no\)](https://www.uio.no/aktuelt/nyheter/2020/01/2020-01-14-early-language-screening-and-intervention-can-be-delivered-successfully-at-scale-evidence-from-a-cluster-randomized-controlled-trial)

We hebben nog een klapper van een onderzoeksrapport.

Onderprestatie bij rekenen en de klassengrootte

Deni Mazrekaj van de Universiteit Utrecht observeerde samen met Kristof de Witte en Thomas Triebse zes jaar lang 2228 kinderen op 168 Vlaamse scholen. Met de methode *Stochastic Frontier Analysis* wordt, op basis van de behaalde IQ-score, geschat wat een kind bij een rekentoets moet kunnen scoren. Deze uitkomst vergeleken ze met de rekentoetsscore die de leerling wérkelijk haalde. De gemiddelde 'onderprestatiekloof' bleek 23,5%: gemiddeld wordt dus bijna een vierde van het rekenpotentieel van het kind niet benut. Opmerkelijk is dat het onderpresteren niet varieert naar geslacht of sociaal milieu of begaafdheid. Waar het wel mee te maken heeft, is klassengrootte. Volgens de onderzoekers is bij een klassengrootte van 20 het onderpresteren het kleinst. Dat komt mogelijk omdat de leerkracht hier klassikale instructie heel goed kan afwisselen met individuele instructie. Vanaf het artikel van de UU hier beneden kan worden doorgelinkt naar het originele artikel in *Exceptional Children* van 2 februari 2022.

[Onderpresteren door grote klassen - Nieuws - Universiteit Utrecht \(uu.nl\)](https://www.uu.nl/nieuws/2022/02/02/onderpresteren-door-grote-klassen)

Er is nogal veel verwarring over de term onderwijsachterstanden. De term wordt ook gebruikt voor vertraging door Corona maatregelen en voor achterstanden die worden veroorzaakt door bijvoorbeeld ziekte.

Achterstanden of leervertraging?

Christa Teurling was zo aardig om op verzoek van NRO hier eens goed naar te kijken. Zij geeft een antwoord op de vraag wanneer je moet spreken van onderwijsachterstanden en wanneer van leervertraging ten gevolge van de Covid-19-crisis? Wat is het verschil tussen beide begrippen?

Bij leervertragingen ten gevolge van Corona gaat het nadrukkelijk om de procentuele afwijking in leergroei van leerlingen die de scholensluiting hebben meegemaakt, ten opzichte van de leergroei van een vergelijkbare leerlingengroep in het jaar daarvóór (zonder scholensluiting dus). Bij onderwijsachterstanden in het kader van het onderwijsachterstandenbeleid gaat het om het verschil in prestaties van leerlingen ten opzichte van een vergelijkingsgroep. Het beleid is erop gericht om de kansengelijkheid van leerlingen met ongunstige sociaal-culturele achtergronden op te heffen.

Met de term 'onderwijsachterstand' kunnen echter ook andere zaken worden bedoeld, die niets te maken hebben met het onderwijsachterstandenbeleid. Dat geldt ook voor de term 'achterstand'. Deze termen worden dan met een andere betekenis gebruikt. Soms worden begrippen ook door elkaar heen gebruikt.

De verwarring is dus niet helemaal te voorkomen. Overigens is er weinig verschil in voorgestelde interventies voor de verschillende soorten van achterstand en vertraging waar het om taal- en rekenvaardigheid gaat.

Ook veel verwarring is er nog steeds over het verschil tussen onderwijsachterstandenbeleid en passend onderwijs. Hier wordt verheldering geboden in een artikel van Ijsbrand Jepma op de Onderwijskennis site van NRO.

Onderwijsachterstanden vs. passend onderwijs

De doelgroep van het onderwijsachterstandenbeleid betreft kinderen van 2,5 t/m 12 jaar die een risico lopen op (beginnende) onderwijsachterstanden in de kernvakken Nederlandse taal en rekenen. Vanwege minder gunstige omstandigheden in de thuissituatie kunnen ze mogelijk niet goed laten zien wat ze werkelijk in hun mars hebben. Er hoeft dus feitelijk geen achterstand te zijn. De oorzaken van onderwijsachterstanden liggen niet zozeer in het kind zelf, maar in de minder gunstige thuisomstandigheden op sociaal, cultureel en economisch gebied, zoals een laag opleidingsniveau, gebrek aan een sociaal netwerk, gebrek aan kennis van de Nederlandse samenleving, en armoede of schulden.

Passend onderwijs is gericht op leerlingen die in hun alledaagse leren belemmeringen kunnen ervaren op cognitief, gedragsmatig, psychisch en/of lichamelijk gebied. Deze belemmeringen kunnen versterkt worden door factoren uit de school- en/of thuisomgeving. Het zijn bijvoorbeeld leerlingen met een autismespectrumstoornis die veel structuur nodig hebben om tot leren te kunnen komen. Maar ook leerlingen met een fysieke beperking die aanpassingen nodig hebben in het schoolgebouw, kunnen ertoe worden gerekend.

Jepma gaat ook in op de historie van beide beleidsterreinen en geeft veel nuttige informatie. Een zeer nuttig artikel over een toch gecompliceerde thematiek.

[Onderwijskennis | Onderwijsachterstandenbeleid en passend onderwijs](#)

Ik eindig dit boeketje met een notitie van de Sociaal Economische Raad over jongeren.

Kansen en belemmeringen voor jongeren in 2021

Ik houd het heel kort want deze auteur is een beetje moe van al die rapporten die eindigen in nogal vrijblijvende algemeenheden die geen handen en voeten krijgen. De SER adviseert:

- Zorg voor een samenhangende aanpak voor jongeren
- Ontwikkel een jeugdstrategie
- Geef jongeren een stem én de middelen
- Investeer in een breed netwerk om jongeren heen

[VERKENNING 22/02 | Veelbelovend - Kansen en belemmeringen voor jongeren in 2021 \(ser.nl\)](#)

Waarschijnlijk volgt er in april een extra editie van het Plukboeket. We laten het weten.